

Η τελετή του μυστηρίου του Βαπτίσματος (Β΄)

[/ Ορθόδοξη πίστη](#)

Φωτο: classicalchristianity.com

Τί είναι το «επορκιστόν έλαιον»; Είναι το λάδι που αλείφεται ο προσφερόμενος για να βαπτισθεί. Το επορκιστό έλαιο είναι αρχαιότατο και απαραίτητο στοιχείο στη τελεσιουργία του βαπτίσματος. Γι' αυτό μιλούν ο άγιος Κύριλλος Ιεροσολύμων, ο Μ. Βασίλειος, ο Χρυσόστομος, ο Δαμασκηνός και πολλοί άλλοι Πατέρες μέχρι τον Συμεών Θεσσαλονίκης.

Ο άγιος Κύριλλος απευθυνόμενος στους νεοφώτιστους λέει για το νόημα της χρίσεως με επορκιστό λάδι. «Γίνετε μέτοχοι στην ήμερη ελιά, τον Ιησού Χριστό. Διότι αφού κοπή-κατε από την αγριελιά μπολιαστήκατε στην ήμερη και καλή ελιά και γίνετε μέτοχοι της ποιότητας της αληθινής ελιάς. Το επορκιστό λάδι λοιπόν ήταν σύμβολο της μετοχής σας στην ποιότη-τα του Χριστού, έγινε φυγαδευτήριο

κάθε ίχνους διαβολικής ενέργειας. Όχι μόνο καίοντας τα ίχνη των αμαρτημάτων, αλλά διώχνοντας τις άορα-τες δυνάμεις του πονηρού».

Ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέει ότι το λάδι είναι αισθητή εξεικόνηση του ελέ-ους του Θεού, που έρχεται από τον κατακλυ-σμό του κόσμου της αμαρτίας να λυτρώσει τον προσφεύγοντα σ' Αυτόν, όπως προτυπώθηκε από την περιστερά με το «κλαδί της ελιάς» στην κιβωτό του Νώε.

Είναι αυτό που εισάγει στο πνευματικό γυμναστήριο τον νέο αγωνιστή και τειχίζει τα μέλη του για να γίνουν απρόσβλητα στα βέλη του εχθρού, όπως λέει ο Ιωάννης ο Χρυσό-στομος.

Όλα αυτά που αναφέρουν οι Πατέρες τα περι-λαμβάνει η ευχή που λέει ο ιερέας για να καθαγιασθεί το λάδι. «Δέσποτα Κύριε, Θεέ των Πατέρων μας, εσύ που απέστειλες σ' αυτούς που βρίσκονταν μέσα στην Κιβωτό του Νώε περιστέρι, που είχε στο στόμα του κλαδί ελιάς, σύμβολο συμφιλίωσης και σωτηρίας από τον κατα-κλυσμό και προεικόνισες με εκείνο το μυστήριο της χάριτος (δηλ. το βάπτισμα). Εσύ που μας χορήγησες το λά-δι για την τελείωση των αγίων μυστη-ρίων σου· εσύ που γέμισες με Άγιο Πνεύμα με την χρίση του λαδιού τους ευρισκομένους κάτω από το Μω-σαϊκό Νόμο και που τελειοποίησες αυτούς που βρίσκονταν κάτω από την Χάρη.

Εσύ ο ίδιος ευλόγησε αυτό το λάδι, με τη δύναμη και την ενέργεια και την επιφοίτηση του Αγίου Πνεύμα-τος, ώστε να γίνει αυτό χρίσμα αθανασίας, όπλο δικαιοσύνης, να ανανεώσει τη ψυχή και το σώμα, να διώ-χνει μακριά κάθε ενέργεια του διαβό-λου, να απαλλάσσει από όλα τα κακά εκείνους που αλείφονται με αυτό ή και πίνουν απ' αυτό με σκοπό τη δόξα Σου και τη δόξα του μονογενούς σου Υιού και τη δόξα του Παναγίου και αγαθού και δίνοντος ζωή Πνεύματός σου, τώρα και πάντοτε και στους απέραντους αιώνες. Αμήν».

Το εμφύσημα του ιερέα στο λάδι που μέχρι σήμερα διατηρείται είναι πολύ αρχαίο. Ο άγιος Κύριλλος γράφει στη Δεύτερη Μυσταγωγική Κατήχησή του· «διότι όπως ακριβώς τα εμφυσή-ματα των αγίων και η επίκληση του ονόματος του Θεού όπως μια μεγάλη φωτιά καίει και διώχνει τους δαίμο-νες, έτσι και το εμπορικιστόν έλαιον».

Ο άγιος Νικόλαος Καβάσιλας δίνει εντελώς καινούργια σημασία στην επάλειψη του προσφερόμενου με λάδι. Οι χριστιανοί λέει «δεν ζουν για τους εαυτούς τους αλλά για το Θεό» όπως ζούσαν οι βασιλείς και οι ιερείς που αλείφονταν στην Π.Δ. με λάδι».

Μετά ο ιερέας χύνει μέσα στη κολυμβήθρα σε σχήμα σταυρού τρεις φορές λάδι

ψάλ-λοντας Αλληλούια, που σημαίνει αινείτε τον Θεό.

Κατόπιν προσφέρεται γυμνός, εκεί-νος που πρόκειται να βαπτιστεί, στον ιερέα ο οποίος τον αλείφει λέγοντας: «Χρίεται ο δούλος του Θεού, έλαιον αγαλλιάσεως, εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύμα-τος».

Αλείφοντας στο στήθος και το πρόσωπο λέει: Εις ίασιν ψυχής και σώματος. Στα αυτιά — Εις ακοήν πίστεως. Στα πόδια —Του πορεύεσθαι τα διαβήματά σου (να περπατά μέσα στο δρόμο των εντολών σου). Στα χέρια —Αι χείρες σου εποίησάν με και έπλασάν με.

Ο Ησαΐας ο Νεώτερος γράφει: «Όταν ο Θεός δημιούργησε τον άν-θρωπο τον έβαλε στον Παράδεισο, με τις αισθήσεις του υγιείς και «φυσι-κές» (δηλ. στην κατάσταση εκείνη, κα-τά την οποία το λογικό που δόθηκε απ' το Θεό κατευθύνει τη θέληση του ανθρώπου). Όταν όμως ο άνθρωπος άκουσε πρόθυμα σ' αυ-τόν που συνάντησε (δηλ. το διάβο-λο) όλες οι αισθήσεις του στράφηκαν εναντίον της φύσης».

Γιατί όμως οδηγείται «γυμνός» ο άνθρω-πος προς το βάπτισμα; Η γύμνωση είναι ει-κόνα ότι ο προσφερόμενος,

1) «απεδύετο (απέβαλλε) τον παλαιόν άνθρωπο μιμού-μενος τον επί σταυρού γυμνωθέντα Χρι-στόν»

2) ότι αν και γυμνός δεν ντρέπεται μιμού-μενος τον πρωτόπλαστο Αδάμ που ή-ταν μέσα στον παράδεισο γυμνός και δεν ντρεπόταν».

3) «Πρέπει να αποβάλεις το ένδυμά σου, δείγμα της θνητότητας και διά του βα-πτίσματος να ενδυθείς τον χιτώνα της αφθαρσίας» (Θεοδ. Μοψουεστίας).

4) Με την πλήρη γύμνωση και αποβολή του τελευταίου ενδύματος δείχνουμε ότι ή-δη πλησιάσαμε το δρόμο που φέρνει στον παράδεισο και την εκεί ζωή. Διότι ο Αδάμ, όταν ήλθε από την ευτυχισμένη εκείνη περιβολή (=ντύσιμο) στη γύ-μνωση, έφτασε στην άθλια αυτή ενδυ-μασία. Εμείς δε προχωρώντας από τους δερμάτινους χιτώνες προς τη γύ-μνωση και βαδίζοντας από το ίδιο μέ-σο φανερώνουμε ότι επιστρέφουμε από τον ίδιο δρόμο και τρέχουμε προς το βα-σιλικό ιμάτιο».

Μετά την επάλειψη με λάδι στα διάφορα σημεία του σώματος, ο ιερέας δίνει το παιδί στον ανάδοχο για να το αλείψει. Θεωρείται η επάλειψη σαν προνόμιο του νονού. Αυτή η συνήθεια είναι πολύ νεώτερη. Επικράτησε μετά τον 15^ο αιώνα. Προηγουμένως την επάλειψη την έκανε ο ιερέας. Παλιότερα τους κατηχούμενους έχριαν οι διάκονοι ή οι διακόνισσες (τις γυναίκες). Μετά επικράτησε να τους αλείφουν οι «υπηρέται του ναού», η μαμμή και τέλος ο ανάδοχος.

Μετά την προετοιμασία ο ιερέας παίρνει το παιδί όρθιο, με το μέτωπο στραμμένο ανατολικά και το βαπτίζει με τρεις καταδύσεις και αναδύσεις στο όνομα της Αγίας Τριάδος.

Ο βαπτισθείς, λέει ο Συμεών Θεσσαλονίκης, «εξέρχεται νέος, φωτισμένος και υιός Θεού από την αγία κολυμβήθρα την μητέρα μας την πνευματική, η οποία είναι αντί της παρθενικής, καθαρής και αγίας μήτρας της Θεοτόκου· διότι όπως ο Χριστός γεννήθηκε από την Παρθένο για να καθαρίσει την μολυσμένη γέννηση, έτσι και εμείς γεννιόμαστε από την καθαρή κολυμβήθρα».

Κατά τον άγιο Κύριλλο ο φωτιζόμενος οδηγείτο «επί την αγίαν κολυμβήθραν ως ο Χριστός από του σταυρού επί το προκείμενον μνήμα».

Αμέσως μετά το βάπτισμα γίνεται το μυστήριο του Χρίσματος. «Και με το μύρο χρίεται το σώμα, η δε ψυχή αγιάζεται με το άγιο και αόρατο πνεύμα».

Ο άγιος Κύριλλος λέει σε ποια σημεία χρίονται οι νεο-φώτιστοι. «Πρώτον χρίεσθε στο μέτωπο, για να απαλλαγείτε από την ντροπή, την οποία έφε-ρε παντού ο πρώτος παραβάτης άνθρωπος και έτσι με καθαρό πρόσωπο να βλέ-πετε τη δόξα του Θεού. Έπειτα χρίε-σθε στα αυτιά για να μπορείτε να ακούτε τα Θεία μυστήρια. Έπειτα στην ό-σφρηση, ώστε αφού καταλαβαίνετε το θείο μύρο να λέτε είμαστε ευωδιά του Χριστού ανάμεσα στους ανθρώπους. Με-τά χρίεσθε στα στήθη, ώστε αφού ντυθή-κατε το θώρακα της δικαιοσύνης να αντιστέκεσθε στις πανουργίες του διαβόλου». Το Χρίσμα είναι «Σφραγίς δωρεάς Πνεύ-ματος Αγίου».

Μετά το Χρίσμα ακολουθεί η Τελετή της τριχοκουρίας, δηλ. το κόψιμο τριχών από το κεφάλι σε σχήμα Σταυρού. Γιατί γίνεται ή κουρά αυτή;

Το εξηγεί ο άγιος Συμεών Θεσσαλονίκης. «Πρώτο διότι αυτός που βαπτίσθηκε έχει κεφαλή τον Χριστό, και οφείλει να προσεύχεται ασκεπής. Δεύτερο διότι κάνει αυτήν την κουρά ως μία σφραγί-δα, για να απορρίπτει από το νου του κάθε περιττή έννοια και λογι-σμό». «Ακόμη δε οι τρίχες προσφέρονται στον Χριστό από τον βαπτισθέντα ως μία πρώτη αρχή και θυσία του ανθρώπινου σώματος».

Φυσικά μέσα στο ευχολόγιο η ακολουθία της Τριχοκουρίας είναι εντελώς ξεχωριστή.

Μετά την τριχοκουρία ο ιερέας δίνει τα ρούχα στον βαπτισθέντα με την ευλογία. «Ενδύεται ο δούλος του Θεού χιτώνα δι-καιοσύνης εις το όνομα του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος».

Τα ενδύματα ονομάζονται «εμφώτια» και είναι τρία: 1) Ο χιτώνας ή όπως λέει ο Θ. Μοψουεστίας, «χιτώνας λευκός και λαμπρός». Τον φορούσαν οι νεοφώτιστοι μόλις ανέβαιναν από το βαπτιστήριο. Ο χιτώνας συμβολίζει «την ακακία, τη νηπιότητα και την καθαριό-τητα». 2) Το κουκούλιον, που τοποθετείται στο κεφάλι, «διά την σκέπην και θεόθεν φύλαξιν των αισθητηρίων, επειδή τα περισσότερα βρίσκονται εις την κεφαλήν» όπως λέει ο Συμεών Θεσσαλονίκης και 3) «φορεί μετά ταύτα και ένα επανωφόριον λευκόν το οποίον λέγε-ται α ν α β ό λ ι ο ν, εις τύπον του θείου φω-τός και της αγγελικής καθαρότητας». Σε μερικές περιοχές δίνεται και ζώνη σαν συμπλήρωμα της στολής.

Σε κώδικες που περιέχουν λειτουργικές ακολουθίες σώζονται και για κάθε ένδυμα που έδινε ο ιερέας ιδιαίτερη ευχή ή προτροπή. Παραδείγματος χάριν στον Κώδικα 341 της Μονής Κουτλουμουσίου του Αγίου Ορους ο ιερέας λέει δίνοντας τα ενδύματα· «Λάβε στο-λή λαμπρή και άμωμη την οποίαν θα προ-σφέρεις χωρίς ρύπο μπροστά στο βήμα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού και θα έχεις ζωή αιώνιο».

Κατά τη διάρκεια που το παιδί ντύνεται ο λαός ψάλλει τον 31^ο Ψαλμό που αρχίζει, «Μακάριοι ων αφέθησαν αι ανομίαι» ή τις καταβασίες της Υψώσεως του τιμίου Σταυρού ή αν το βάπτισμα γίνεται Πάσχα τις καταβασίες του Πάσχα.

Μετά το ντύσιμο με τα εμφώτια ενδύματα που τονίζουμε ότι το χρώμα τους είναι λ ε υ κ ό ο ιερέας έδινε, στο νεοφώτιστο πα-λιά, σήμερα στο νονό, μια άσπρη λαμπάδα και περιφέρεται γύρω από την κολυμβήθρα, ή όπως γράφει ο Συμεών Θεσσαλονίκης «κάνοντας χορό, σαν να χορεύει μαζί με τους Αγγέλους και να συνευφραίνεται, περιστρέφεται γύρω από την κολυμβήθρα τρεις φορές, με χαρά γι' αυτή την πνευματι-κή μητέρα, και γι' αυτόν που γεννήθηκε από αυτήν διά μέσου του Πνεύματος» και ψάλλει μαζί με τους ψάλτες το «Όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθητε...».

Εδώ πρέπει να θυμίσουμε κάτι που γινό-ταν όταν υπήρχαν κατηχούμενοι.

Όταν βαπτίζονταν και ντύνονταν οδηγούντο από το βαπτιστήριο μέσα στο ναό όπου τους περίμεναν οι πιστοί αδελφοί τους. Συνήθως στο ναό έμπαιναν την ώρα που ψαλ-λόταν ο Τρισάγιος ύμνος, λίγο πριν από την ανάγνωση του Αποστόλου και

του Ευαγγελίου όπως και σήμερα. Αν έχετε προσέξει τις ημέρες του Πάσχα και των Θεοφανείων ψάλλε-ται μέχρι σήμερα αντί του «Άγιος ο Θεός», το «Όσοι εις Χριστόν εβαπτίσθητε». Είναι κατάλοιπο που θυμίζει το βάπτισμα.

Μετά την ανάγνωση του Αποστολικού αναγνώσματος που αναλύει τα αποτελέσματα του βαπτίσματος και του Ευαγγελικού αναγνώσματος που περιέχει την εντολή του Κυρίου προς τους μαθητές «πορευθέντες μαθη-τεύσατε (= κάνετε χριστιανούς) πάντα τα έθνη βαπτίζοντες αυτούς κ.λ.π.», ακολουθεί η τελετή της απολούσεως που παλαιότερα γινό-ταν εφτά ημέρες μετά το βάπτισμα.

Κατά τις εφτά ημέρες ο νεοφώτιστος φορούσε τα εμφώτια ενδύματα, «εις όλον αυτό το διάστημα να μην νίπεται... Μετά δε την εβδόμη ημέραν που σημαίνει την τελείωσιν αυτής της ζωής πρέπει να προσέλθει εις τον ναόν και εις τον ιερέα και διά μέσου αυτού να αποπλυθεί» λέει ο Συμεών Θεσσαλονίκης.

Εάν είναι βρέφος τότε η μητέρα του όταν θα το πλύνει για πρώτη φορά σ' όλο το σώμα, το απόπλυμα να το χύσει σε κάποιο ξεχωριστό και καθαρό τόπο. Το ίδιο πρέπει ξε-χωριστά να πλυθούν τα ρούχα του παιδιού.

Σήμερα η τελετή της απολούσεως γίνε-ται από τον ιερέα. Αφού πάρει σπόγγο, ή σήμερα μια πε-τσέτα βρεγμένη, σκουπίζει το πρόσωπο, το κε-φάλι και το στήθος, απευθύνει παραγγελία που ανακεφαλαιώνει, περιλαμβάνει δηλαδή όλες τις τελετές που έγιναν μέχρι εκείνη τη στιγμή. «Εβαπτίσθης, εφωτίσθης (=αναφέρονται στο βάπτισμα). Εμυρώθης, ηγιάσθης (=αναφέρονται στο χρίσμα).

Απελούσθης (= αναφέρονται στην απόλωση).

Μετά την απόλωση ο νεοφώτιστος συνήθως οδηγείτο στην μετάληψη του Σώματος και Αίμα-τος του Χριστού.

Όσο ήταν δυνατόν και όσο ο χώρος ενός άρθρου το επέτρεπε παρουσιάστηκε το μυστή-ριο του Βαπτίσματος.

Θα τελειώσουμε με μια συμβουλή που έδινε ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος στους νεο-φώτιστους και τους πιστούς.

«Σεις που τώρα δεχθήκατε τη Θεία Χάρη διαφυλάξτε την με μεγάλη προσοχή και διατηρείστε καθαρό και ακηλίδωτο το πνευματικό ένδυμα που σας δόθηκε. Σεις δε οι οποίοι πριν πολύ καιρό πήρα-τε αυτή τη δωρεά, δείξτε στη ζωή σας με-γάλη μεταβολή».

(Α. Χριστοδούλου, Θεολόγος)